

ĐỆ TỬ QUY VÀ TU HỌC PHẬT PHÁP

Giám định Lão Pháp Sư Tịnh Không

Chủ giảng thầy Thái Lễ Húc

Giảng từ ngày 6/3/2005 đến ngày 13/03/2005 tại Tịnh Tông Học Hội Australia

TẬP 22

Kính thưa sư trưởng, kính thưa chư vị pháp sư, chư vị đồng tu, A Di Đà Phật!

Khi này chúng ta có nhắc tới, quan hệ cha con phải giữ chữ tín, mà chữ tín này có nghĩa là tín nghĩa, có bổn phận, có chức trách trong đó. Mặc dù bổn phận chức trách này tuy không hứa hẹn bằng lời, nhưng mà thường để ở trong lòng, lúc nào cũng không quên, lúc nào cũng nghĩ tới phải làm trọn chức trách của một người con hiếu thảo. Trong quan hệ thầy trò cũng như vậy, thầy cô phải giữ chữ tín, cũng hi vọng học sinh có thành tựu; học sinh thì nhớ mãi không quên ân đức của thầy cô.

Tiếp đó là quan hệ vua tôi, hiện nay là mối quan hệ giữa lãnh đạo và cấp dưới. Đương nhiên lời lãnh đạo nói ra nhất định phải giữ chữ tín, “vua không nói chơi”, nếu như lãnh đạo không giữ chữ tín thì tầm ảnh hưởng sẽ rất lớn. Thần dân, nhân viên đều không tin tưởng bội phục, sau cùng phong khí sẽ suy bại. Ngoài việc giữ chữ tín ra, người làm vua có bổn phận và đạo nghĩa của người làm vua, người làm thần tử có bổn phận và đạo nghĩa của người làm thần tử, nếu như vua không ra vua, tôi không ra tôi, cha không ra cha, con không ra con thì thiên hạ sẽ đại loạn. Người làm lãnh đạo nên có thái độ như thế nào? Nên có bổn phận như thế nào? Quan trọng nhất là phải làm gương cho dân chúng, phải nỗ lực hướng tới mang lại cuộc sống hạnh phúc cho nhân dân, tuyệt đối không coi hưởng thụ cá nhân làm mục tiêu.

Tại sao trong lời nói của Khổng Lão Phu Tử thường nhắc tới vua Nghiêu, Thuấn, Vũ, Thang, Văn Vũ Chu Công? Thường nhắc tới các bậc Thánh Vương thời đó, các hiện tượng xã hội thời đó, Phu tử luôn hướng tới thời đại đó. Chúng ta cũng có thể tìm hiểu từ trong lịch sử, tại sao các vị Thánh Vương này đáng để chúng ta học tập noi theo. Trong Sử có ghi chép rằng, có một hôm vua Nghiêu đi ngoài đường, nhìn thấy hai người dân phạm tội bị bắt, vua Nghiêu nhìn thấy thì trong lòng rất lo lắng: tại sao người dân của ta lại bị bắt, lại phạm pháp? Ngài mau chóng đi tới tìm hiểu sự việc. Sau khi hỏi mới biết là hai người này ăn trộm đồ. Vua Nghiêu liền hỏi: tại sao hai người lại ăn trộm đồ của người khác? Hai phạm nhân này trả lời: bởi vì đã lâu trời không đổ mưa, trong nhà chúng tôi đã không còn gì để ăn, bắt buộc dĩ mới

đi ăn trộm đồ của người khác. Vua Nghiêu nghe xong rất đau buồn, ngài nói với binh lính áp giải tù nhân: người thả họ ra, đem ta nhốt lại. Mọi người lúc đó cảm thấy rất kinh ngạc, tại sao lại bắt nhà vua lại? Vua Nghiêu nói: ta phạm phải hai tội lớn, thứ nhất là bởi vì ta không có đức hạnh, cho nên mới chiêu cảm tới hạn hán; thứ hai là ta không dạy người dân của mình cho tốt nên họ mới đi ăn trộm đồ của người khác. Vua Nghiêu chân thành phản tỉnh sám hối, tâm chân thành của ngài đã khiến trời đất cảm động, ngay lập tức mây đen kéo đến đầy trời, rơi xuống nước cam lồ. Cảm ứng thực sự là không thể nghĩ bàn, **“Chánh báo ra sao, y báo hiện ra thế ấy”**.

Đặc biệt là nếu như chúng ta là chủ của gia đình, chủ của doanh nghiệp, là lãnh đạo của đất nước, lời nói hành vi của chúng ta có tầm ảnh hưởng rất lớn. Làm lãnh đạo phải làm gương để cho vạn dân học tập, vạn dân sùng bái, sau đó noi theo, như vậy thì lòng người sẽ xoay chuyển rất nhanh, **lòng người thay đổi thì cảnh giới chiêu cảm tới cũng sẽ thay đổi; lòng người là thiện thì quốc thái dân an, lòng người là ác thì tai họa liên miên**. Khi gia đình không tốt, công ty không tốt, ai phải chịu trách nhiệm lớn nhất? Lãnh đạo phải chịu trách nhiệm lớn nhất, bởi vì tầm ảnh hưởng của họ lớn nhất. Mà các bậc Thánh Vương sâu sắc hiểu được điểm này, cho nên lúc nào cũng phản tỉnh chính mình. Chậu rửa mặt của vua Thành Thang có viết rằng “Ngày một mới, mỗi ngày mới, ngày ngày mới”, luôn nhắc nhở chính mình không được lười biếng, phải làm gương cho thần tử và nhân dân, vua Thành Thang cũng từng nói rằng “trăm họ có tội, tội đó do ta”. Ngài cảm thấy tất cả những gì không tốt thì ngài đều phải chịu trách nhiệm lớn nhất, bởi vì ngài là chủ của đất nước, việc giáo dục nhân dân đều do ngài thúc đẩy. Khi người làm lãnh đạo có thái độ phản tỉnh như vậy, có tâm yêu dân như vậy, tin tưởng rằng nhất định sẽ có được sự kính yêu của nhân dân, của nhân viên.

Mạnh Tử có một câu nói khá hay, Mạnh phu tử nói rằng: “Vua xem bề tôi như chân tay của mình, thì bề tôi cũng xem vua như tim gan của mình; vua mà coi bề tôi như chó ngựa, thì bề tôi cũng xem vua như người qua đường; vua mà xem bề tôi như bùn đất, cỏ rác, thì bề tôi cũng xem vua như kẻ thù”. Mạnh Tử nhắc tới thái độ của lãnh đạo với nhân viên, nếu như yêu thương nhân viên như chân tay thì nhân viên nhất định sẽ yêu mến lãnh đạo như tim gan của mình. Nhưng nếu lãnh đạo coi nhân viên như chó ngựa, lúc cần đến thì bắt làm việc, chỉ coi cấp dưới như công cụ. Vậy thì nhân viên đối với lãnh đạo như thế nào? Coi như người bình thường, người qua đường, không có chút giao tình nào. Chúng ta thấy hiện nay rất nhiều nhân viên, đến giờ tan ca liền không muốn làm thêm một giây nào nữa, được rồi, hết giờ rồi, tôi về

đây, nếu như anh bắt tôi làm tiếp thì phải trả tiền tăng ca. Bởi vì lãnh đạo coi nhân viên là công cụ, nhân viên đương nhiên không có ân đức với lãnh đạo, tính toán từng chút một.

Cuối cùng nếu vua coi bề tôi như bùn đất, cỏ rác, bởi vì có tiền khoe khoang, không coi nhân viên là người, không tôn trọng họ, trong lòng họ bất mãn, ngày tháng trôi qua tích lũy lại, họ sẽ coi lãnh đạo như kẻ thù. Tôi có quen một người, anh ấy nói rằng quan hệ giữa anh và nhân viên không tốt, anh mở một nhà hàng. Sau đó nhân viên của anh bỏ đồ vào trong món ăn, khiến cho nhà hàng của anh mất uy tín, sau cùng phải đóng cửa. Tuyệt đối không được để xảy ra chuyện như vậy, khi chúng ta hiểu được ý nghĩa câu nói của Mạnh Tử, làm lãnh đạo không dẫn dắt được đoàn thể thì phải có thái độ “làm không được thì quay lại xét mình”. Khi thái độ của bạn thay đổi, nhất định sẽ khiến nhân viên kinh ngạc, phong khí của đoàn thể sẽ thay đổi rất lớn. Cho nên lãnh đạo phải làm gương, luôn phải quay lại xét mình.

Đối với lãnh đạo thì đức hạnh rất quan trọng, ngoài đức hạnh còn phải biết dùng người, nếu không một người sẽ rất bận bịu làm chuyện này chuyện kia. Trong chiến tranh thế giới thứ hai, người chỉ huy là tướng quân Eisenhower, có lúc tướng quân Eisenhower còn đi đánh golf, ông chỉ quản lý bốn người, tổng tư lệnh lục quân, tổng tư lệnh hải quân, tổng tư lệnh không quân, còn có một vị trưởng tham mưu, quản lý bốn người này. Tại sao có lúc ông lại đi đánh golf? Không phải ham chơi, quan trọng nhất là giữ cho tâm tình luôn bình tĩnh, thả lỏng; bình tĩnh thả lỏng sẽ có trí tuệ, mới không phán đoán sai lầm. Nếu như một người làm lãnh đạo mỗi ngày đều bận rộn thì tâm sẽ như thế nào? Tán loạn; cho dù có nỗ lực hơn đi chăng nữa, nếu như đưa ra quyết định sai lầm thì cũng tạo thành một mớ hỗn độn. Bởi vậy nên dùng người rất quan trọng.

Giới doanh nghiệp Nhật Bản có một pháp bảo, đó là làm sao chọn được trưởng phòng tốt. Là pháp bảo gì vậy? Hôm nay nếu như vị trí trưởng phòng này có mấy người có thể tranh giành, lãnh đạo sẽ phán đoán như thế nào? Trước tiên tìm hiểu xem những người này có hiếu thảo với cha mẹ không; nếu như dùng tiêu chuẩn này để chọn lựa, chỉ còn lại hai người, vậy thì tiếp tục quan sát xem có chăm sóc vợ con không, quan sát đức hạnh và cách làm người của họ thì liền biết được. **Người xưa có câu “trung thân xuất thân từ người con hiếu thảo”, bởi vì có tâm hiếu thảo, cuộc đời mới có đạo nghĩa, mới có ân nghĩa, người như vậy mới có thể dùng.** Cho nên dùng người phải xem đức hạnh, không thể chỉ nhìn vào tài hoa.

Những năm đầu dân quốc có một nhà thư pháp tên là Lâm Tấn Chi, người Nhật Bản rất tôn kính ông, coi ông là “Thảo Thánh” thời đương đại. Người Nhật Bản rất tôn kính chữ ông viết, nếu họ có đến Trung Quốc còn tới nhà cúi chào ông thật sâu. Cho nên Lâm Tấn Chi từng nói rằng, có đức có tài. Bạn dùng người có đức có tài, người đó sẽ yêu mến người có tài; người không đức có tài sẽ đố kỵ người có tài; người có đức không tài sẽ biết dùng người tài; người không đức không tài sẽ hủy hoại người có tài. Bốn tiêu chuẩn này có thể cung cấp phương pháp dùng người cho chúng ta sau này. Chúng ta cùng xem, một người có đức có tài, họ nhất định sẽ hi vọng có càng nhiều người trẻ tuổi, càng nhiều người có năng lực giỏi tới tạo phước cho đoàn thể, tạo phước cho xã hội, họ yêu mến người có tài. Người không đức nhưng có tài, họ sẽ đố kỵ người có năng lực, có tài hoa, có đức hạnh. Trong lịch sử những chuyện như vậy nhiều không? Rất nhiều! Bạn xem người hại nước hại dân đều là người không đức nhưng có tài, đố kỵ người khác, sát hại người khác.

Tần Cối thời Nam Tống, Tần Cối có đọc nhiều sách không? Nhiều. Hiện nay có một cách nói, nói học càng nhiều càng tốt, nói như vậy có đúng không? Còn phải thảo luận thêm. Học nhiều mà không có đức hạnh thì sẽ mang kiến thức ra khoe khoang, mang học vấn ra lừa bịp, dùng mảnh khóc lừa người, vậy thì phiền phức rồi. Bạn xem Tần Cối đã hại chết trung thần Nhạc Phi, nhưng mà Tần Cối cũng không có kết cục tốt. Có một lần tôi đọc Thái Căn Đàm, câu đầu tiên mang lại cho tôi ấn tượng sâu sắc, câu đầu tiên nói rằng, “lộng quyền nhất thời, thê lương vạn cổ”. Một người khi có địa vị tuyệt đối không được dựa vào địa vị này để hưởng thụ, để lộng hành, khi có danh tiếng, có địa vị, đồng thời cũng phải có trách nhiệm, có nghĩa vụ. Chúng ta càng phải trân trọng địa vị này để tạo phước cho mọi người, tạo phước cho nhân dân, nếu không phước báo dùng hết rồi thì sẽ thê lương vạn cổ. Thê lương đến mức nào? Đến mức nào vậy? Tầm ảnh hưởng càng lớn thì quả báo càng thâm.

Chúng ta tới miếu Nhạc Phi cũng có thể nhìn thấy tượng hai người đang quỳ ở đó, đã quỳ bao lâu rồi? Từ rất lâu rồi. Không chỉ quỳ ở đó, bên cạnh còn có rất nhiều nước miếng, vừa quỳ vừa bị người đời phỉ nhổ. Có điều như vậy cũng tốt, tội nghiệt của Tần Cối cũng sắp tiêu trừ hết, đồng thời ông cũng đang biểu pháp, chắc là cũng có vô lượng công đức. Chúng ta đi tham quan miếu Nhạc Phi, quân đội của Nhạc Phi rất có kỉ luật, trong đó có nhắc tới hai câu “lạnh chết không dời nhà, đói chết không cướp đoạt”. Quân đội của ông quy định, cho dù lạnh chết cũng không được đụng đến nhà của bá tánh; cho dù đói chết cũng không được cướp lương thực của bá tánh. Có được tướng quân như vậy, chẳng trách mà quân lính lại có kỉ luật như

vậy, mạnh mẽ như vậy, chuyện này không phải là ngẫu nhiên. Nếu như là người không có đức hạnh, cho dù có tài năng thì cũng không thể dùng.

Tiếp đó là người có đức không tài thì họ rất khiêm tốn, cung kính với người khác, nhưng mà tài năng không quá nổi bật. Bạn dùng người như vậy, họ có đức hạnh, họ sẽ ghi nhớ phải làm tốt mọi chuyện, “nhận ủy thác của người thì phải làm cho trọn vẹn”, họ sẽ tận tâm tận lực tiến cử người tài, họ nhất định sẽ dùng người có tài. Sau cùng là người không đức không tài, họ nhìn thấy nhân tài chắc chắn sẽ hủy hoại hoặc tiêu diệt. Chúng ta xem Lý Tư thời nhà Tần, bởi vì đố kỵ tài hoa của Hàn Phi Tử mà hãm hại Hàn Phi Tử, hại chết ông. Không chỉ hại chết Hàn Phi Tử, Lý Tư còn kiến nghị Tần Thủy Hoàng đốt sách chôn Nho, tâm đố kỵ đã tạo ra tội ác lớn như vậy, quả báo vạn kiếp không ngoi lên được, tại sao đức Phật lại dạy chúng ta phải tùy hỷ công đức, phải xưng tán Như Lai, tâm đố kỵ thực sự là chướng ngại lớn trong tu hành. Lý Tư gây ra tội lớn như vậy, quả báo của ông cũng rất thâm trọng, con cái cùng ông đều bị đưa ra pháp trường, chém lưng thì chúng, bị chém ngang lưng. Qua chuyện này khiến chúng ta hiểu được, dùng người nhất định phải coi trọng đức hạnh, chỉ cần người làm lãnh đạo luôn biết quay lại xét mình, tạo phước cho bá tánh, lại biết cách dùng người tài, vậy thì công việc của lãnh đạo nhất định sẽ vô cùng thuận lợi.

Làm nhân viên thì có bốn phận, nghĩa vụ gì? Tục ngữ có câu “nhận ủy thác của người thì phải làm cho trọn vẹn”, nhân viên phải làm trọn chức trách của mình, làm tốt công việc của mình. Khi lãnh đạo có lỗi lầm, chúng ta cũng phải thẳng thắn không kiêng dè mà nói ra, phải khuyên nhủ. Con người hiện nay có dám khuyên lãnh đạo không? Không dám! Tại sao lại không dám? Điều này đáng để chúng ta suy nghĩ. Bởi vì nhân viên, ví dụ như cơ quan nhà nước, lãnh đạo có khi thường được điều chuyển, không biết phải đặt cược vào sếp nào? Nếu như đặt cược vào sếp này, sau đó vị sếp này bị điều đi, vậy thì tiền vốn chúng ta bỏ ra có thể sẽ mất. Cho nên hiện nay đa phần đều thích nịnh nọt sếp mà quên đưa ra ý kiến, đưa ra nhắc nhở đối với cách làm của sếp. Sợ đắc tội với sếp nên không dám nêu ý kiến, lại sợ sếp mới đổi nhân viên mới, mỗi ngày đều lo lắng được mất như vậy thì ngày tháng trôi qua có dễ chịu không? Không dễ chịu.

Nếu có bạn bè như vậy, bạn nhất định phải tặng cho họ một cuốn Liễu Phàm Tứ Huấn. “Trong mệnh đã có thì sẽ có”, không phải đi nịnh nọt, đi bợ đỡ thì mới có được. Thực tình mà nói, nếu chúng ta thực sự đưa ra ý kiến với sếp, khi chúng ta lúc nào cũng nghĩ làm sao để làm tốt công việc, chứ không phải là đi nịnh nọt bất kỳ sếp

nào; bởi vì công việc trong cơ quan nhà nước là phục vụ cho nhân dân, chứ không phải là làm việc cho sếp nào. Khi chúng ta càng tận tâm tận lực làm tốt công việc của mình, vô hình sẽ tích lũy phước báo, vô hình năng lực sẽ được nâng lên. Sếp mà phải nịnh nọt bợ đỡ mới đối tốt với bạn thì có làm lâu dài không? Đảm bảo là làm không bao lâu liền rớt đài, tới lúc đó thì khoản đầu tư của bạn liền không có tác dụng. Nhưng mà nếu bạn luôn làm trọn bổn phận của mình, có phước báo có trí tuệ, năng lực làm việc lại được nâng lên. Khi có sếp tốt tới thì họ sẽ dùng ai? Đương nhiên là dùng bạn! **Trong Trung Dung có câu “quân tử chánh trực nên ung dung với mệnh trời”**, quân tử tuyệt đối không được phan duyên, nhưng phải nâng cao chính mình, luôn chờ cơ hội tạo phước cho dân. “Tiểu nhân mang tâm lý cầu may nên khôn đồn”, tiểu nhân chỉ nghĩ đến lợi ích của chính mình, nhanh chóng nắm lấy cơ hội, nhưng thường có tâm lý cầu may nên sẽ làm ra những chuyện không đạo nghĩa, sau cùng phước báo cũng mất, năng lực thì dùng vào việc nịnh nọt chứ không dùng vào năng lực làm việc.

Nhân viên luôn phải nghĩ tới bổn phận của chính mình, chứ không phải chỉ nghĩ tới công danh lợi lộc thôi. Khi xảy ra khủng hoảng kinh tế ở Đông Nam Á, chúng ta thấy có rất nhiều nhân viên một hai tháng không được lãnh lương, công nhân liền bao vây nhà máy, không cho nhà máy hoạt động, cách làm như vậy có tốt không? Thực ra chúng ta bình tĩnh lại xem, bởi vì con người hiện nay không được học giáo dục Thánh Hiền, làm việc không có lí trí, toàn làm theo điều gì? Làm theo cảm tính, hành động theo cảm tính, sau cùng đôi bên cùng thiệt hại. Bao vây nhà máy, ông chủ nhà máy cũng không có cách nào vận hành, không có thu nhập, công ty chỉ có thể phá sản, không hóa giải được nguy cơ. Sau khi công ty phá sản công nhân có việc hay không? Cũng không có việc làm.

Lúc đó tôi nghĩ, công ty này cũng hoạt động hai ba mươi năm rồi, trong hai ba mươi năm này, nhân viên làm lâu năm tại sao lại có cuộc sống ổn định? Tại sao con cái của họ có thể thuận lợi đi học? Bởi vì gia đình họ có nguồn thu nhập ổn định. Tại sao lại có nguồn thu nhập ổn định? Ngoài nỗ lực của bản thân ra, còn có một thứ không thể coi thường, đó là ông chủ cho họ cơ hội làm việc. Hai ba mươi năm nay có đức ân đức của ông chủ ở trong lòng không? Con người không biết tri ân thì vong ân phụ nghĩa, là hành vi tổn hại phước báo nhất. Rất nhiều người nghĩ nhưng mà ông chủ kiếm được nhiều tiền hơn tôi, tôi lãnh được ít tiền hơn. Thực ra một người làm tốt công việc của mình, về nhà có thể ngủ một giấc thật ngon; ông chủ, lãnh đạo, họ còn luôn phải nghĩ đến làm sao phát triển lâu dài cho đoàn thể. Khi kinh tế gặp

phải vấn đề ai sẽ phải đứng ra lo liệu? Đều là những ông chủ này, cho nên họ lao tâm khổ tứ cho công ty hơn nhân viên rất nhiều. Ba tôi làm việc ở ngân hàng, ba biết rất rõ, trước khi ngân hàng đóng cửa toàn là mấy ông chủ vội vàng chạy tới, cho nên không thể quên ơn. Khi chúng ta có thể nhớ tới ân đức của họ, giữa vua tôi, giữa lãnh đạo và nhân viên mới có thể hóa giải xung đột và chướng ngại.

Tương tự như khủng hoảng kinh tế ở Đông Nam Á, tôi lại đọc được một trường hợp rất khác trên báo Hàn Quốc. Nhân viên ở Hàn Quốc cầm tiền của mình đưa cho ông chủ rồi nói: công ty không thể phá sản được, nếu phá sản thì mấy trăm gia đình, mấy ngàn gia đình đều sẽ gặp vấn đề, cho nên chúng tôi đưa tiền cho sếp mượn trước, để công ty vượt qua kiếp nạn này. Người Hàn Quốc tại sao lại có đạo nghĩa như vậy? Là học theo ai? Hiện nay người Hàn Quốc học văn hóa truyền thống từ cấp một cho tới đại học, sắp xếp môn học rất thực tế. Trong sổ tay của mọi người cũng có một bài báo, người Hàn Quốc rất tôn kính Khổng Lão Phu Tử, họ đích thực đã làm được vua tôi có đạo nghĩa. Mà người Nhật Bản cũng không kém, bạn xem nếu họ có ý kiến với lãnh đạo, với công ty, họ sẽ không bãi công, trên đầu đeo một mảnh vải màu trắng, trên đó ghi kháng nghị, vẫn tiếp tục làm tốt công việc của mình. Ông chủ vừa đi vào nhìn thấy nhiều người bất mãn như vậy sẽ mau chóng triệu tập các trưởng phòng tới thương lượng, tới tìm hiểu, tới nói chuyện. Khi lãnh đạo có cái tiến, có tâm suy nghĩ cho nhân viên cấp dưới, đương nhiên sẽ hóa giải xung đột, có thể hòa thuận vui vẻ. Cho nên chúng ta làm nhân viên cũng phải ghi nhớ ân đức của sếp, ghi nhớ bổn phận của chính mình.

Có một đức hạnh rất quan trọng đối với người làm nhân viên, đó là liêm khiết. Liêm khiết là cái gốc của chính trị, chính trị có thể an định, có thể lâu dài hay không, chỉ cần nhìn vào lãnh đạo đứng đầu và quan viên của đất nước có liêm khiết hay không? Tương tự như vậy, một công ty có thể duy trì tốt, phát triển tốt, cũng có liên quan mật thiết đến tâm của nhân viên có liêm khiết hay không. Làm sao để bồi dưỡng sự liêm khiết? Dục vọng đã sanh ra rồi mới bồi dưỡng có còn kịp không? Rất khó khăn. Cho nên sau này **con cái của chúng ta muốn có thành tựu thì phải bồi dưỡng tâm hiếu thảo của chúng, tâm liêm khiết của chúng, như vậy chúng sẽ có được sự yên ổn và tin tưởng của trưởng bối.**

Thời nhà Minh có một vị trung thần tên là Hải Thụy, bởi vì tôi làm việc ở Hải Khẩu, một trong những trung thần nổi tiếng nhất Hải Khẩu chính là Hải Thụy, có một vở kịch nổi tiếng nhất nói về ông đó là “Hải Thụy từ quan”. Ông làm quan rất liêm khiết, nơi nào ông tới, còn chưa tới nơi thì cường hào, tham quan ô lại liền bỏ

chạy, bởi vì họ biết một khi Hải Thụy đến nhất định sẽ xử lý họ. Nơi nào ông trị vì, nhân dân đều vô cùng yêu mến ông. Lúc tôi đi tham quan mộ của Hải Thụy, vừa bước vào, nhìn thấy một hàng chữ mang lại ấn tượng sâu sắc cho tôi, Hải Thụy viết rằng **“thịt nát xương tan không màng đến, chỉ mong trong sạch giữa nhân gian”**. **Các vị Thánh Hiền luôn để đức hạnh ở trong lòng**, hi vọng tạo phước cho nhân dân, hi vọng lưu lại tấm gương cho hậu thế, như vậy mới xứng đáng với sự dạy bảo của Thánh Hiền.

Tiếp đó tôi lại đi tham quan về cuộc đời của Hải Thụy, đều được vẽ trong một bức tranh, bức tranh này vẽ cảnh tượng gia đình ông. Vừa bước vào nhà ông sẽ thấy treo một bức tranh chữ, trên đó viết “ở triều đình trên cao, tất lo cho dân; ở sông nước ngoài xa, tất lo cho vua”, mọi người có biết câu nói này là của vị nào không? Phạm Trọng Yêm. Phạm Trọng Yêm luôn nghĩ rằng, khi ta ở trên triều đình, lúc nào cũng không quên làm sao mang lại phước báo cho nhân dân; khi bị đày đi xa, vẫn luôn không quên vua, không quên vận mệnh của đất nước. Phạm Trọng Yêm mặc dù đã qua đời nhưng tinh thần của ông không chỉ ảnh hưởng đến người nhà của ông, còn ảnh hưởng đến nhiều thế hệ của người đọc sách về sau. Chúng ta đọc lời dạy bảo của Thánh Hiền thì nên có cái tâm giống như trong **Trung Dung nói, “Cử chỉ có thể đời đời làm đạo cho thiên hạ, hành vi có thể đời đời làm khuôn phép cho thiên hạ, nói năng có thể đời đời làm chuẩn mực cho thiên hạ”**. Phải cẩn thận trong lời nói cử chỉ, để cho từng cử chỉ hành vi của chúng ta có thể tạo phước cho gia đình, tạo phước cho xã hội đất nước. Nếu chúng ta có cái tâm như vậy liền giống với tâm của các vị Thánh Hiền, mà với cái tâm như vậy, mỗi lần mở kinh điển ra sẽ cảm thấy vô cùng tương ứng. **Cho nên học tập văn hóa truyền thống không ở chỗ thời gian dài ngắn, mà ở chỗ khoảng cách giữa tâm của chúng ta với tâm của Thánh Hiền gần hay xa?** Điều này càng quan trọng hơn.

Sau đó triều đình biết được sự trung thành của Hải Thụy, mặc dù ông đã rất lớn tuổi những vẫn phái ông tới làm quan ở Nam Kinh, sau này ông mất ở Nam Kinh. Lúc ông qua đời, thời xưa phải lá rụng về cội nên đưa thi thể của ông về Hải Nam. Trong quá trình vận chuyển, tất cả người dân ở Nam Kinh đều đổ ra đường, vô cùng đau thương, giống như cha mẹ qua đời vậy, đều ra đưa tiễn Hải Thụy. Từ câu chuyện của Hải Thụy mà chúng ta thể hội được, chỉ cần thực sự dụng tâm yêu thương nhân dân, nhất định sẽ được nhân dân yêu mến. Mà **văn hóa truyền thống dạy chúng ta phải lập thân bằng đạo đức, phải cảm hóa người khác bằng đạo đức**.

Văn hóa truyền thống tốt như vậy, tại sao hơn một trăm năm nay lại bị lơ là, thậm chí là bị phá hoại? Mọi người cảm thấy là tại sao? Nguyên nhân là gì? Thứ nhất là do chưa hiểu văn hóa truyền thống. Rất nhiều bạn đồng tu nói, nếu như văn hóa truyền thống tốt như vậy, tại sao cuối thời nhà Thanh lại hủ bại như vậy? Cách nói này tưởng đúng mà sai; chúng ta chỉ nhìn vào một chuyện thì không thể suy diễn ra được, nhất định phải nhìn tổng thể. Từ mấy trăm năm mà xem, chúng ta cũng thấy được thời nhà Thanh có thịnh vượng có lụn bại, mà sự thịnh vượng của nó cũng duy trì khá lâu, hơn một trăm năm, là thời vua Khang Hy, Ung Chính, Càn Long, giai đoạn này là thịnh thế. Mà khoảng thời gian này tại sao lại thịnh vượng? Nguyên nhân là gì? Bắt đầu từ thời vua Khang Hy, mỗi ngày trong cung đều giảng kinh điển, mỗi ngày đều giảng “Vô Lượng Thọ Kinh”, giảng lời dạy bảo của Thánh Hiền, cho nên tất cả đại thần đều được huấn tập, đều biết cách làm việc, biết bổn phận của người làm quan, “Thấy biết giải bày cho nhau hiểu; ý kiến cùng hòa cùng vui; lời nói hòa hợp không tranh cãi”. Bởi vì họ là học trò của Thánh Hiền, học trò của chư Phật – Bồ Tát cho nên đất nước hưng thịnh, cũng viết nên một bộ sách có ảnh hưởng khá sâu xa tới văn hóa truyền thống, đó là bộ “Tứ Khố Toàn Thư”, được sinh ra trong thời thịnh thế đó.

Cho nên sự thịnh vượng của thời nhà Thanh là do coi trọng văn hóa truyền thống, mà sự lụn bại của thời nhà Thanh là bởi vì không xem trọng văn hóa truyền thống. Thời nhà Thanh từ đầu đến cuối chưa từng xuất hiện hôn quân, nhưng mà lại xuất hiện một người phụ nữ khiến cho nhà Thanh sụp đổ, đó là Từ Hi thái hậu. Có thể là khi Từ Hi thái hậu nghe giảng kinh, trong lòng cảm thấy “sao thầy lại toàn nói mình như vậy”, càng nghe càng cảm thấy không thoải mái nên nói: đừng giảng nữa, tất cả đều lui đi. Sau đó trong cung không giảng kinh nữa, con người không được huấn tập thì phiền não hiện tiền, danh văn lợi dưỡng, tham sân si mạn đều sanh ra, vận mệnh của đất nước liền suy bại. Chúng ta phải hiểu được là do không coi trọng văn hóa truyền thống cho nên đất nước dân tộc mới suy bại.

Chúng ta tiếp tục suy ngẫm xem, văn ngôn văn, người muốn phế bỏ văn ngôn văn có từng đọc qua văn ngôn văn không? Có. Từ chỗ này mà chúng ta hiểu được, đọc nhiều chưa chắc có tác dụng, nếu như không có đức hạnh nhưng lại có tài năng thì sẽ gây ra tai họa càng lớn, cho nên họ phế bỏ văn ngôn văn. Họ có phải là đầu sỏ gây tội không? Không phải, họ là môi lửa. Họ không coi trọng văn hóa truyền thống, sau đó vừa kêu gọi thì tất cả mọi người đều hưởng ứng, tại sao mọi người lại hưởng ứng? Nếu như cảnh này xảy ra ở thời Hải Thụy triều Minh thì sao, mọi người có phế

bỏ văn ngôn văn không? Chắc chắn không thể nào. Những vị quan tốt đều đọc sách Thánh Hiền mới có thể can củ chăm chỉ, yêu dân như con, họ bảo vệ văn hóa truyền thống còn không kịp, làm gì có chuyện phế bỏ.

Cho nên người đề xướng phế bỏ văn ngôn văn, họ chỉ là duyên, chỉ là môi lửa mà thôi, chúng ta không thể đổ hết trách nhiệm cho họ. Thông thường mọi người chỉ nhìn vào môi lửa mà thôi, nguyên nhân thực sự là gì? Trong một thời gian dài, lời nói và hành vi của người đọc sách không đồng nhất. Cho nên người dân thông thường dần dần còn tôn trọng người đọc sách hay không? Không tôn trọng, oán hận tích lũy đến một mức độ nhất định, nghe người khác hô hào phế bỏ văn ngôn văn, mới trở nên kết cục không thể văn hồi được. Văn ngôn văn bị phế bỏ, người đọc sách phải chịu trách nhiệm lớn nhất, “làm không được thì quay lại xét mình”. Hiện nay chúng ta may mắn được tiếp xúc với giáo dục của Thánh Hiền, chúng ta nên bắt đầu làm tốt tu thân, để cho mọi người nhận thức lại văn hóa truyền thống, giáo dục kinh điển. Tôi tin tưởng rằng nếu chúng ta có cái tâm này, cũng có thể là thời cơ để khiến cho tình thế tồi tệ hiện nay trở thành thời kì thịnh vượng. Đây là vua tôi có đạo nghĩa.

Tiếp theo là **vợ chồng có khác biệt, khác biệt ở đây là bốn phận chức trách**. Đương nhiên giữa vợ chồng với nhau phải giữ chữ tín, không được thề non hẹn biển rồi muốn thay đổi là thay đổi, như vậy thì không giữ chữ tín. Ngoài giữ chữ tín ra, còn phải tin tưởng lẫn nhau mới được. Hiện nay giữa vợ chồng có sự tin tưởng lẫn nhau không? Vốn là có chút tin tưởng, người vợ đi nói chuyện với ba bốn người bạn, mỗi người đều nhắc nhở “chị phải canh chừng cẩn thận chồng mình, nếu không có thể sẽ thế này thế kia”. Vốn là không lo lắng nhưng sau đó càng nghe càng lo lắng, sau cùng thì nghi này nghi nọ, như vậy sẽ ảnh hưởng đến mối quan hệ của đôi bên.

Mẹ tôi không quản lý ba tôi quá chặt, thậm chí là tiền lương mẹ tôi kiếm được đều đưa cho ba tôi, sau đó thì không hỏi han gì tới nữa. Ba tôi nghĩ, vợ mình tin tưởng như vậy, mình nên làm tốt hơn. Mẹ tôi thường nói, “mẹ không biết gì hết”, kết quả là tất cả mọi người đều phải lo cho mẹ tôi, không quản lý tiền rất nhàn hạ; mẹ tôi lại không biết lái xe, đi đâu chồng cũng phải chở. Bởi vì vợ chồng tin tưởng nhau như vậy, quan hệ đôi bên càng ngày càng tốt. Khi chúng ta nói chuyện với bạn bè, chúng ta nên thường nhắc nhở đạo nghĩa vợ chồng cho họ nghe, chứ không phải nói những lời hoài nghi, nghi kị, như vậy thì sẽ khiến lòng người bất an. **Phương pháp quan trọng để quản lý một gia đình đó là không có bí mật**; nếu như trong gia đình có bí mật, mỗi ngày phải che che giấu giấu, đối phương có biết hay không? Làm như vậy là lừa mình lừa người, cuộc sống như vậy có vui vẻ không? Mặc dù

giấu đi một số tiền, nhưng mà có khi lại tiềm tàng bệnh ung thư cũng không chừng, bởi vì thân tâm không thoải mái, người tính không bằng trời tính, chúng ta vẫn nên thuận theo đạo lý mà làm.

Thời xưa có một câu chuyện rất cảm động, cũng thể hiện đạo nghĩa của vợ chồng trong đó. Quang Vũ Đế thời Đông Hán có một vị đại thần tên là Tống Hoằng, Tống Hoằng rất có đức hạnh, làm tới chức Tư Không, là một chức quan rất lớn. Đúng lúc phò mã của công chúa Hồ Dương qua đời, công chúa là chị gái của Quang Vũ Đế, công chúa thành quả phụ, trong lúc nói chuyện với Quang Vũ Đế, công chúa có ý muốn gả mình cho Tống Hoằng, bởi vì cảm thấy Tống Hoằng rất có đức hạnh. Thông thường người trong hoàng tộc gả cho quan lại thì vị quan đó ngay lập tức sẽ trở thành hoàng thân quốc thích, hơn nữa đây còn là anh rể của hoàng đế. Quang Vũ Đế mới thử dò hỏi Tống Hoằng, xem ông có muốn bỏ người vợ cả để cưới chị gái hoàng đế không. Người thông thường đều mong muốn có được mối quan hệ như vậy, nhưng mà Tống Hoằng nghe xong thì nói với Quang Vũ Đế, **“bạn nghèo thuở trước chớ quên, vợ cùng kham khổ chẳng nên phụ tình”**. Người vợ tào khang là chỉ người vợ cả, người vợ cùng ta chăm chỉ vất vả gây dựng nên gia đình này.

Tống Hoằng nói ra câu này cũng rất có chừng mực, nếu như hoàng đế nói: khanh có muốn cưới chị gái của ta không? Tống Hoằng ngay lập tức trả lời rằng: “người vợ tào khang không thể bỏ”, hoàng đế sẽ cảm thấy như thế nào? Không giữ thể diện cho ta chút nào! Vì thế mà Tống Hoằng nói: “khởi bẩm hoàng thượng, bạn nghèo thuở trước chớ quên”. Hoàng đế nghe xong cũng sanh ra tâm đạo nghĩa, tiếp đó mới nói “người vợ tào khang không thể bỏ”. Nói như vậy hoàng đế sẽ cảm thấy có chút ngượng ngùng, cũng không ép ông nữa. Mặc dù Tống Hoằng chỉ là từ chối hôn sự của ông, nhưng mà tầm ảnh hưởng của ông có lớn không? Rất lớn. Bởi vì ông làm quan lớn trong triều, nếu như ông cưới chị gái của hoàng đế sẽ tạo thành phong khí không tốt trong triều đình. Mà ông có đạo nghĩa như vậy, cũng điều chỉnh phong khí nhớ tới tình nghĩa trong triều đình. Tin tưởng rằng trong khoảng thời gian này, tất cả quan lại nhất định không dám bỏ vợ, nếu như bỏ vợ nhất định sẽ bị dư luận công kích. Cho nên mỗi một việc mà người đọc sách làm đều phải có trách nhiệm với xã hội, với đất nước, không chỉ là xã hội đất nước thời đó, mà còn cả xã hội đất nước sau này. Phong phạm đó là vô lượng công đức, bởi vì nếu như Tống Hoằng không làm ra tấm gương tốt như vậy, chúng ta cũng không có mỹ đức để noi theo. Cho nên **mọi người không thể chỉ để người thời xưa làm ra tấm gương, từ hôm nay trở đi chúng ta cũng phải trở thành tấm gương tốt.**

Tiếp đó là giữa anh chị em cũng phải giữ chữ tín, anh chị em phải dìu dắt chăm sóc cho nhau. Thời nhà Minh có một người đọc sách tên là Trần Tuệ, con gái của ông không để lại tên trong sử sách, cho nên trong sử sách gọi bà là con gái của Trần Tuệ. Bởi vì cha mẹ bà qua đời sớm, để lại hai người em trai, một đứa năm tuổi, một đứa sáu tuổi, mà bà lại tới tuổi gả chồng. Người thân bạn bè biết được tình hình của gia đình bà, đều nhìn chăm chăm vào tài sản của gia đình bà. Người làm chị như bà hiểu được tuyệt đối không thể rời khỏi em trai mình, nhất định phải nuôi các em trưởng thành, cho nên bà hạ quyết tâm lúc đó không lấy chồng. Bà cũng rất có trí tuệ, biết được người thân bạn bè đang nhìn chăm chăm vào. Có một hôm bà nấu rất nhiều món ăn ngon, sau đó đốt nến, đốt đuốc ở trước cửa, người thân nhìn thấy liền tới trước cửa nhà bà xem xem, bà rất phóng khoáng mời họ vào: mời vào mời vào, không cần khách sáo, mau vào ăn. Khi bà càng khách sáo với người thân của mình thì họ càng cảm thấy hổ thẹn, người thân vốn là tới xem có kiếm chác được gì không, không ngờ bà lại nhiệt tình tiếp đón như vậy. Người thân của bà nói, tiện đường đi ngang mà nến bị tắt cho nên mới ghé vào nhờ đốt nến, không có chuyện gì khác.

Bà phương tiện thiện xảo, dùng thái độ vẹn toàn hóa giải nguy cơ này, từ đó người thân không đến làm phiền gia đình bà nữa, mà họ cũng cảm nhận được rằng người chị này đã quyết tâm nuôi hai người em trai trưởng thành. Sau đó hai người em trai trưởng thành, cưới vợ xây dựng sự nghiệp, lúc đó bà mới xuất giá, khi ấy bà đã bốn năm mươi tuổi, cả đời không có con cái, em trai đón bà về phụng dưỡng tới già. Ông trời nhất định sẽ yêu thương người nào thực sự có đạo nghĩa, **Lão tử nói rằng “Đạo Trời không thân với ai, mà thường ở chỗ người Thiện”**, chúng ta phải có lòng tin, hiểu được đạo lý thì tâm mới an ổn.

Giữa bạn bè với nhau cũng phải giữ chữ tín, giữa bạn bè cũng có đạo nghĩa khi chung sống với nhau. Thời nhà Hán có một người đọc sách tên là Trương Thiệu, khi đi học ở trường Thái học ông quen một người bạn tên là Phạm Thúc, hai người cùng nhau học tập, cùng nhau trưởng thành. Sau đó khi rời khỏi trường Thái học, họ hẹn nhau một ngày nào đó vào hai năm sau sẽ gặp mặt. Hai năm sau đến ngày hẹn. Trương Thiệu nói với mẹ mình rằng, hai năm trước chúng con đã hẹn nhau, hôm nay huynh ấy nhất định sẽ đến, Phạm Thúc nhất định sẽ đến. Bởi vì hai gia đình cách xa nhau mấy trăm dặm, cho nên mẹ của Trương Thiệu không tin, có điều Trương Thiệu rất tự tin, ông nói Phạm Thúc là người coi trọng lời hứa, nhất định sẽ đến. Quả nhiên ngày hôm đó Phạm Thúc tới. Bạn bè đôi bên rất tin tưởng nhau, cho nên bạn bè cũng phải giữ chữ tín. Được rồi, tiết học hôm nay tới đây thôi, cảm ơn mọi người.